

jelentetésével igyekezett megmutatni a műfajban rejlő lehetőségeket, de a magasirodalom hívei számára is meggyőző példa lehet Philip Roth *Összeesküvés Amerika ellen* című könyve.)

Ma (újra)olvasva a regényt (amely végre az őt megillető borítóval jelent meg) egyértelmű, hogy a cím félrevezeti azt, aki csupán egy bombasztikus ötlet szórakoztató kibontását vagy éppen szimpla paródiát, esetleg Mézga Gézáék sivatagi csetlés-botlásához hasonló humorfaktort sejt a fekete földrész és a magyarság váratlan összekapcsolásában. Humor és irónia persze akad, ám Trenka könyve elsősorban kíméletlenül pontos látélet a puhán pöffeszkedő diktatúrák hétköznapi tapasztalatáról, emellett pedig melankolikus vallomás a felnötté válás időnként akár még felemelőnek is tűnő gyötrelmeiről.

P. SZATHMÁRY ISTVÁN

(*Agave Könyvek, Budapest, 2010,*
248 oldal, 2780 Ft)

MARKUS ZUSAK: *A könyvtolvaj*

Ha van regény, amely biztos recept alapján készült, az *A könyvtolvaj*. Vegyünk egy kislányt, aki nevelőszülőkhöz kerül egy német kisvárosba, a II. világháború idején.

A háború hátországának bemutatása egyszerre biztosítja a tragikumot (elvégre háborúról van szó) és vet fel bizonyos erkölcsi dilemmákat (elvégre németekről van szó...); a pincében rejtegetett zsidó fiatalember sorsa nemcsak az áldozati létről, de az áldozatvállalásról is tanúskodik; a gyermekszereplők nézőpontja tisztább, romlatlanabb, mint a felnőtteké, így teret ad egyfajta elemi igazságérzetnek. Arról pedig, hogy az elbeszélés ezzel együtt mégse legyen naiv, a regény mesélője gondoskodik. *A könyvtolvaj* narrátora nem más, mint maga a halál, aki jól ellenpontozza a gyermeki perspektívát, s akinek sajátos elbeszélői pozíciója némi narrációs játékra is lehetőséget kínál – hogy ezt az elvárást is kipipálhassuk.

Markus Zusak regénye nem véletlenül lett nemzetközi bestseller. A német-osztrák felmenőkkel rendelkező, fiatal ausztrál szerző jól adagolja a szükséges hozzávalókat: könyve van annyira „magasirodalmi”, hogy a kényesebb ízlésű olvasók se forduljanak el tőle, de elég olvasmányos ahhoz, hogy szélesebb közönség figyelmét is felkeltse. A háború embertelen körülményei közepette is emberinek megmaradni képes szereplők óhatatlanul szimpátiát ébresztenek az olvasóban, a történetvezetés pedig minden kisebb-nagyobb csavar ellenére ismerős, már-már otthonos: voltaképpen nevelődési regénnyel,

(kis)kamaszregénnyel van dolgunk, melynek hőse a felnőttek világának kényszereivel és korlátaival szembeesül, jelen esetben háborús díszletek között, a halál (narrátori) árnyékában.

Ha viszont ezt az értelmezési irányt választjuk, arra is felfigyelhetünk, hogy a regény mégiscsak túllép a kezdetben érzékelhető kiszámítottságon, patikamérlegesen kimértségen. *A könyvtolvaj* ugyanis, szemben a zsánerből következő olvasói előfeltevessel, nem a gyermeki illúzióvesztés regénye. Hősenek, Liesel Memingernek kezdettől fogva nincsenek illúziói, azokat már édesanyjával és kisöccsével együtt elveszítette. Az új közegben szükségszerű harcait megvívva azonban egyre inkább otthonra talál a Himmel utca (*nomen est omen*) kis közösségében. S ha a kisváros zárt világa nem is maga a mennyország, a zsémbes, szigorú nevelőnőyáról kiderülhet, hogy van szíve, a szobafestő és harmonikavirtuóz nevelőapa valódi apapótlékként szolgálhat, szövődhet barátság vagy kamaszszerelem. A pincében meghúzódó Max Vandenburg pedig minden reménytelensége ellenére a remény hordozója, hogy van még miért élni, hogy egyszer vége lesz a külső, irracionális borzalomnak.

Ebben bízunk az olvasó is, bár a jól informált narrátornak köszönhetően sejtjük: a Himmel utca lakóinak sorsa elkerülhetetlenül a tragédia felé vezet. Elvégre háborúról van szó...

És Liesel Meminger persze könyvtolvaj is: könyveket tulajdonít el. Miután nevelőapja segítségével alaposan megkésve megtanul olvasni (történetesen *A sírásó kézikönyvéből*), titkos hódolója lesz az írott történeteknek. Az olvasás itt „földalatti” tevékenység, helyszíne leginkább a pince: Liesel kezdetben Maxszal osztozik szenvedélyében, később az óvóhelyre szorultak riadalmát enyhíti felolvasással. Könnyen adódhatna tehát az értelmezés, amely a barbárságnak ellenállni képes irodalmat vagy az írott szó hatalmát állítja középpontba (a szöveg az utóbbira helyenként tudatosan rá is játszik). De *A könyvtolvaj* nem az a regény, amit érdemes túlteoretizálni; legkevésbé sikerült részei éppen azok, ahol egy-egy gyengébb pillanatában maga a halál is a szalonbölcsekedés ingoványos talajára téved. Ezt azonban talán mind a sokat látott kaszásnak, mind a szerzőnek megbocsáthatjuk, és olvashatjuk a könyvet úgy, amilyen az valójában: értelmesen szórakoztató, az érzelmeket is megoldozó,

jó értelemben professzionális alkotásként. Így pedig feltétlenül érdemes.

PÁPAY GYÖRGY

(Fordította M. Nagy Miklós,
Ulpius-báz Kiadó, Budapest, 2010,
598 oldal, 3999 Ft)

BRET EASTON ELLIS: *Királyi hálósobák*

Azok számára, akik kedvelik Ellis prózáját, vitathatatlanul a 2010-es év könyves eseménye volt a *Királyi hálósobák* megjelenése. A *Nullánál is kevesebb* folytatásaként beharangozott regény valójában nem is folytatás, hanem továbbírása bombaként robbant debütáló kötetnek, amire Ellis is utal a szöveg végére biggyesztett datálással: 1985–2010. A főszereplő Clay huszonöt évvel később visszatér L.A.-be, és bár „fél belekeveredni a Los Angeles-i autópályák forgalmába”, most sem ússza meg a szembesülést múltjával, hajdani legendás (?) társaságával, legmélyebb félelmeivel és önnön ürességével.

Az ember azt várta volna Ellistől, hogy a kamaszkort éppen elhagyó, spleenes fiatalokból mára

olyan romlott és örömtelen, egymást és gyermekeiket ócska játsszákkal gyötrő, szeretetlen és szeretni képtelen középkorúak lettek, amilyenekkel például az *Informátorok*ban találkoztunk (sőt szinte borítékoltuk volna, hogy Julian tényleg nem él már, és nem csak a *Nullánál is kevesebb* filmadaptációjában ölték meg). Ehelyett azt kell látnunk, hogy Blair, Julian, Rip és maga Clay is ugyanaz maradt, ami volt: beteljesíttetlen ígélet, megválaszolatlan kérdés, öreg, önző, labilis tinédzser. Ahogy az Ellis-sorozat új borítótérvei is jól érzékeltetik, minden változatlan maradt, csak a Wayfarer-napszemüveg helyett most az iPhone a

menő.

Ellis – túlzás nélkül – korszakalkotó hangja már nem üt akkorát, mint az első kötet megjelenésekor, mégsem csinálja (utána) senki jobban ezt a rezignált, deprimált, folyton reflektáló, soha nem ítélkező, mégis nyugtalanító, lecsupaszított prózát. A *Királyi hálósobák* talán eddigi legrealisztikusabb könyve; az író stiláris autenticizmusát, megbonthatatlan lényegét mindig érintetlenül hagyó különböző megszólalásmódok után most visszatér a gyökerekhez, és holmi lélegzetelállító bravúrok helyett egyszerűen csak ír, azzal

után most visszatér a gyökerekhez, és holmi lélegzetelállító bravúrok helyett egyszerűen csak ír, azzal